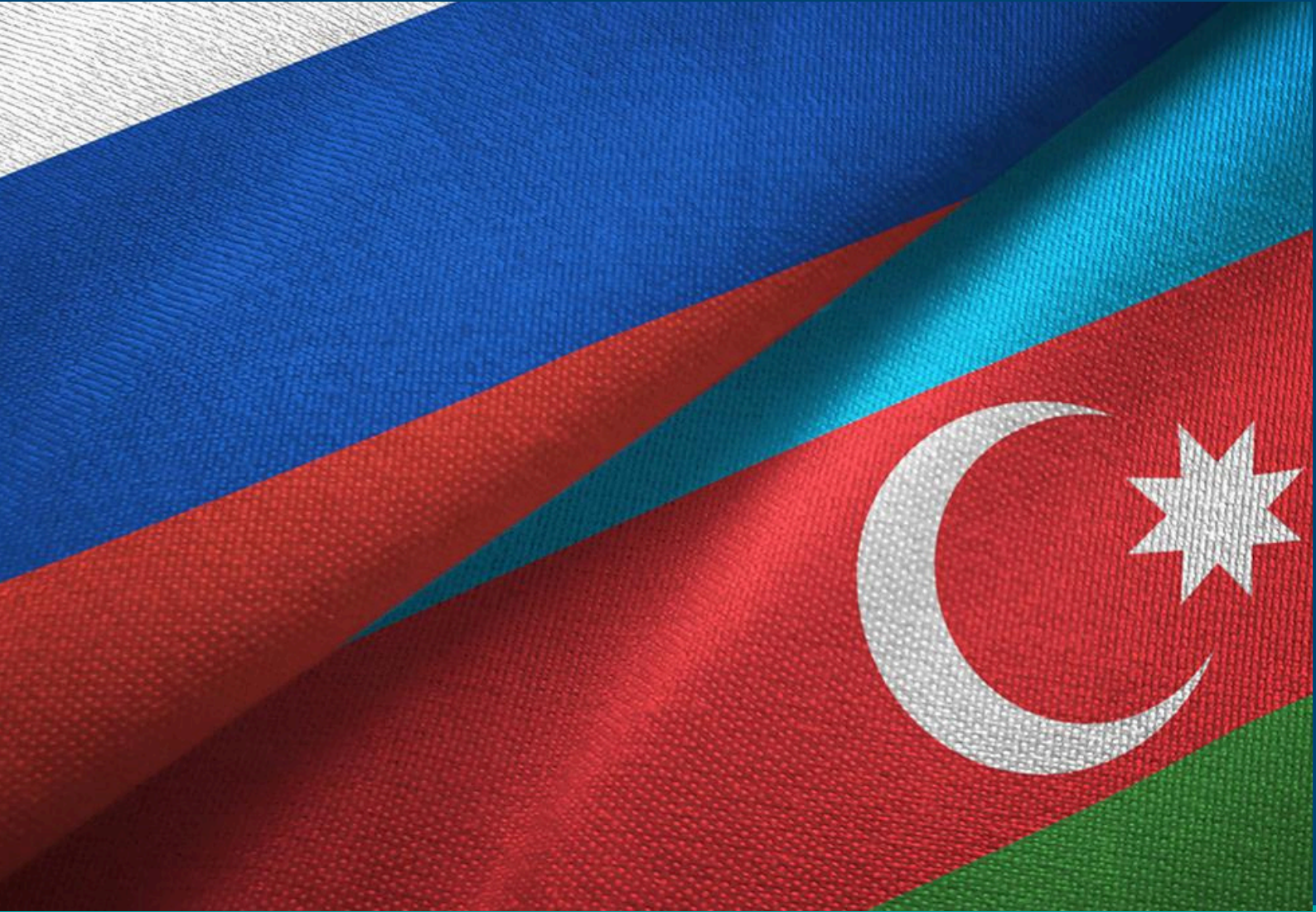

Azerbaycan-Rusya Arasındaki Yekaterinburg Krizi (2025) ve Rus Basınının Anlatı Stratejisi

Mustafa Koç

İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü

Mart '26

Haziran 2025'te başlayan Azerbaycan-Rusya krizi Yekaterinburg'da Azerbaycan vatandaşlarının ölümüyle sonuçlanan tartişmalı bir güvenlik olayıyla başladı ve iki ülke arasında yapılan siyasi açıklamalar, karşılıklı alınan diplomatik önlemler ile yapılan medya yayınlarıyla tırmanan kriz, Bakü ile Moskova arasındaki son dönemlerin en önemli olaylarından biri haline geldi. Ancak krizi Yekaterinburg'daki tek bir olayla sınırlamak mümkün değildir. Bu kriz, 2024 yılının sonundan ve hatta daha öncesinden beri biriken gerilimin bir parçasıdır ve daha derin, siyasi, güvenlik ve jeopolitik anlaşmazlıklarla bağlantılıdır. İlk olarak, 25 Aralık 2024'te Azerbaycan Havayollarına ait bir uçağı Rus hava sahasında Rus savunma sistemi tarafından düşürülmesi ve onlarca Azeri sivilin hayatını kaybetmesi Bakü'de oldukça büyük bir kızgınlığa yol açtı. Üstelik Moskova'nın kaza olarak adlandırdığı bu olaya dair Azeri yetkililerin soruşturma talebinin cevapsız bırakılması Bakü'deki kızgınlığı daha da artırdı. İkincisi, Azerbaycan'ın Bakü'de bulunan Rus Evi kültür merkezini kapatması ve Azerbaycan medyasına yapılan ve Ruslara atfedilen siber saldırılar iki ülke arasındaki güvensizliği hat safhaya taşıdı. Son olarak ise Azerbaycan'ın stratejik ittifaklarını çeşitlendirmeye, Türkiye, İsrail ve Batı ile ilişkilerini güçlendirmeye çalışması ve Rus etki alanından ayrılmaya yönelik adımlar atması Bakü ile Moskova ilişkilerini daha rekabetçi hale getirdi ve neticede münferit olaylar birikerek büyük bir diplomatik krize dönüştü.

Esasında olaylar zinciri 27 Haziran 2025'te Rus güvenlik güçlerinin Yekaterinburg'da düzenlediği bir operasyonla başladı. Rus medyasına göre operasyon, cinayet ve cinayete teşebbüsle ilişkili olduğu iddia edilen bir suç örgütünü hedef almaktaydı. Bu bağlamda Rus medyası 50'den fazla kişinin tutuklandığını ve 6'sının cinayet ve cinayete teşebbüsten yargılandığını bildirdi. Operasyon esnasında Safarov Kardeşler olarak anılan 2 Azeri vatandaşı (Ziyaddin ve Guseyn Safarov) hayatını kaybetti. Rus yetkililer Safarov Kardeşlerin birinin kalp yetmezliğinden öldüğünü, diğerinin ise ölüm nedeninin henüz belirleyemediklerini açıkladı. Rus basını hemen operasyonun yasallığı üzerine bir kurgu inşa etti ve olayı diplomatik bir olay olarak değil, rutin bir suç operasyonu olarak sundu. Örneğin TASS haber ajansı, operasyonun ve sonuçlarının Rusya Federasyonu mevzuatına tamamen uygun olduğunu defaatle dile getirdi.

Bakü yaşananları şiddetle protesto etti ve kasıtlı cinayet suçlamasıyla konuya dair bir soruşturma başlattığını duyurdu. Bakü'nün bu tepkisi Rus basını tarafından alelade bir ceza davasının siyasallaştırılması olarak nitelendirdi. Ancak yine de büyükelçiler karşılıklı olarak geri çağırıldı. Büyükelçilerin geri çağırılmasını, Azerbaycan'da Rus gazetecilere dair bir soruşturma başlatılması izledi. Rus medyası yayın çizgisini bir anda, "meşrulaştırmadan" "protestoya" değiştirdi ve Moskova'nın Azerbaycan'da Rus gazetecilerin gözaltına alınması da dahil olmak üzere dostane olmayan tüm eylemleri kınadığını belirten söylemlere yöneldi. Medyanın aksine federasyon yetkilileri krizin geçici bir anormallik olduğunu öne sürdü. Hatta Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Maria Zaharova "Azerbaycan tarafını resmi belgelerle düzenlenen (ve tanımlanan) devletler arası ilişkiler düzeyine, yani stratejik ortaklık düzeyine geri çağırıyoruz" dedi.

Rus devlet medyası ve basın servislerinin resmi çizgisi büyük oranda bu söylem üzerine kurgulandı. Bu doğrultuda devlet medyası Rus kurumlarının eylemlerinin hukuka uygunluğunu savunmaya odaklandı ve Azerbaycan'ın aşırı şiddet, hatta vahşet suçlamalarını abartılı ve kanıtlanmamış ithamlar olarak kamuoyuna sundu.

Yaşanan krizde Rus medya grubu *Sputnik Azerbaycan*'ın ofislerine yapılan baskın önemli bir dönüm noktası oldu. Daha sonra *RIA Novosti* haber ajansı Azerbaycan'da Sputnik genel müdürü İgor Kartavykh'in ve baş editör Yevgeny Belousov'un dolandırıcılık ve yasadışı ticari faaliyetler suçlamasıyla tutuklandığını duyurdu. Medya grubu, suçlamaları asılsız olarak nitelendirerek süreci "*orantısız bir önlem*" olarak adlandırdı. Benzer şekilde Tüm Rusya Devlet Televizyon ve Radyo Yayıncılık Şirketi VGTRK'nin müdür yardımcısı Dimitri Kiselyov durumun "*İki devlet arasındaki ilişkileri zedelemeye yönelik kasıtlı bir girişim gibi görüldüğünü*" belirtti. Rus basını ayrıca tutukluların ailelerine ve konsolosluk yetkililerine erişimlerinin engellendiğini yazdı. Bir anda kriz Rus tarafında, "Azerbaycan'da basın özgürlüğü" ve "Rus vatandaşlarının korunması" halini aldı. Öyle ki Birleşik Parti üyesi, ünlü anayasa hukukçusu Senatör Andrey Klishas "*Açıkça söylemek gerekirse Azerbaycan şu anda Rus vatandaşları için güvenli bir ülke değil*" açıklamasında bulundu. Açıklamanın hemen ardından Gazeta.Ru web sitesi Azerbaycan'da Rus vatandaşlarına şiddet uygulandığı ve Rus Büyükelçiliğine bu yönde birçok şikayet geldiğine dair bir haber yayınladı ve atmosferi düşmanca olarak nitelendirdi.

Açıklamanın hemen ardından *Gazeta.Ru* web sitesi Azerbaycan'da Rus vatandaşlarına şiddet uygulandığı ve Rus Büyükelçiliğine bu yönde birçok şikayet geldiğine dair bir haber yayınladı ve atmosferi düşmanca olarak nitelendirdi. Böylece Rus basınında yeni kurgulanan güvenlik söylemi Azerbaycan'da Rus vatandaşlarının korunması gerektiğine dair korumacı bir hal aldı. Bu atmosferde daha sonra *Gazeta.Ru*, Sakhalin Oblastı Senatörü Grigory Karasin'in Ukrayna çatışmalarına da atıfta bulunan ve Avrupa'da son yıllarda elde edilen her türlü kazanımları baltalamaya çalışan bazı güçlerden bahseden söylemlerine yer verdi ve Azerbaycan-Rusya krizinde üçüncü taraf aktörleri işaret etti. Rus yorumcular hukuki ve insani söylemlerin yanı sıra krizin jeopolitik sonuçlarına da önemli ölçüde dikkat çekti. Rus ekonomi yayınları ilişkileri bir kopma olarak yorumladı ve yaşananları bir kopuşun sonuçları olarak analiz etti. Örneğin Focus Medya Grubu "*Ulaşım koridorlarındaki iş birliğinin bozulması yahut aksamması her iki tarafın da ekonomik çıkarlarını baltalar*" yorumunda bulunurken *Interfax Haber Ajansı*nın bir alt kuruluşu olan ve yalnızca ekonomi haberleri yayınlayan *Interfax-AFI*, genel olarak Rus medyasının resmi söylemini öneledi ve krizin ekonomik sonuçlarını küçümsedi.

Sonuç olarak kriz, Bakü ile Moskova arasında diplomatik bir kopmayla sonuçlanmadı. Yani kriz kontrol altına alındı, ancak çözülmedi. Her iki tarafta uzun vadeli bir gerginlikten kaçındı ve kamuoyuna yönelik açıklamalarını yumuşatarak kademeli olarak gerginliği azalttı. Bu yüzden krizi iki ülke ilişkilerinde “dondurulmuş bir kriz” olarak adlandırmak doğru olacaktır. Nitekim jeopolitik zorunluluklar nedeniyle taraflar temkinli bir uzlaşmaya varmış, kalıcı bir kopuştan kaçınmıştır. Medya söylemi açısından incelendiğinde ise, Rus medyasının söyleminde ilki hukukî (Rusya'nın eylemlerinin meşruiyeti), ikincisi insanî (Azerbaycan'da Rusların ve Rus gazetecilerin korunması), üçüncüsü jeopolitik (krizde dış müdahale ve Kafkasya'daki nüfuz mücadelesi) dördüncüsü ekonomik (ticari ve ekonomik olarak Bakü'nün Moskova'ya daha fazla bağımlılığı) olmak üzere 4 farklı perspektif göze çarpmaktadır. Basın, Azerbaycan-Rusya krizini, önce meşru bir eylem, ardından ise Bakü'nün siyasileştirmesi sonrası tırmanan bir kriz olarak kamuoyuna sundu ve krizde Azerbaycan'ı suçlayıcı bir tutum takındı. Buna rağmen Rus yayıncılar, iki ülke ilişkilerinin önceki haline geri döndürülmesi gerektiğine, yani Sovyet sonrası dayanışmanın devam etmesi gerektiğine dair jeostratejik çağrılarda bulunmaya devam etti.